

**Η ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ ΤΗΣ
ΛΟΑΤΚΙ+ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ
ΣΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ:
ΜΕΛΕΤΩΝΤΑΣ ΤΟ
ΕΤΕΡΟΚΑΝΟΝΙΚΟ ΤΟΠΙΟ
ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ**

**ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΚΙΡΗΤΙΚΟΥ
ΘΑΝΗ ΚΟΚΚΑΛΗ**

Η ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ ΤΗΣ ΛΟΑΤΚΙ+ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ: ΜΕΛΕΤΩΝΤΑΣ ΤΟ ΕΤΕΡΟΚΑΝΟΝΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο χώρος φέρει όλες τις επικρατούσες κοινωνικές διακρίσεις με αποτέλεσμα το αστικό τοπίο να επηρεάζει και να περιορίζει το άτομο που είναι αναγκασμένο να ζει σε μια ετεροκανονική κοινωνία. Η παρούσα ερευνητική εργασία αφορά την αλληλεπίδραση του χώρου, της σεξουαλικότητας και της έμφυλης ταυτότητας. Αρχικά θα παρουσιαστούν περιπτώσεις όπου επικράτησε ή και επικρατεί η ελευθερία στην έκφραση της σεξουαλικότητας και πως αυτή η συνθήκη διαμόρφωσε το αστικό τοπίο ανά τα χρόνια. Θα γίνει μια προσπάθεια κατανόησης ορολογιών που αφορούν τις σεξουαλικές μειοψηφίες, ενώ έπειτα θα μελετηθεί η Ballroom κουλτούρα και τα Houses, ως ένα παράδειγμα συσχετισμού ενός τρόπου ζωής με το χώρο στο πλαίσιο της queer κοινότητας. Έχοντας μελετήσει τα παραπάνω, θα επιχειρηθεί μια βασική διερεύνηση του αστικού τοπίου της Αθήνας με γνώμονα την κοινωνική ανεκτικότητα απέναντι στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα.

Ερευνητική εργασία
Δέσποινα Κρητικού
Θάνη Κόκκαλη

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Κατερίνα Κοτζιά

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Πολυτεχνική Σχολή
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Φεβρουάριος 2024

01

5

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- 11 1.1 ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΟΡΟΛΟΓΙΩΝ
- 14 1.2.α ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΙΓΜΑ
- 15 1.2.β ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ
- 16 1.3.α ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ
- 18 1.3.β ΓΚΕΤΟ – ΓΚΕΤΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ
- 20 1.4 ΦΥΛΟ, ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ
- 21 1.5 ΕΤΕΡΟΤΟΠΙΕΣ

02

25

2.1 ΛΟΑΤΚΙ+ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

25

2.2 ΛΟΥΤΡΑ / ΣΑΟΥΝΕΣ

27

2.3.α GAY VILLAGES

29

2.3.β SCHÖNEBERG, BERLIN

30

2.4 STONEWALL INN

32

2.5 GENTRIFICATION/ΕΞΕΥΓΕΝΙΣΜΟΣ

33

2.6 BALLROOM CULTURE ΚΑΙ HOUSES/ΟΙΚΟΙ

03

41

3.1 ΓΚΕΤΟ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ;

42

3.2.α ΓΚΑΖΙ

44

3.2.β ΜΕΤΑΞΟΥΡΓΕΙΟ

45

3.2.γ ΟΜΟΝΟΙΑ

46

3.2.δ ΕΞΑΡΧΕΙΑ

48

3.3 QUEER ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

53

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΕΙ

ΣΑ

ΓΩ

ΓΗ

Οι σχέσεις και οι αλληλεπιδράσεις των ατόμων επηρεάζουν τη μορφή της πόλης αλλά και την κοινωνική της πραγματικότητα. Η φυσική συνεύρεση στην οικειοποίηση του χώρου από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες ορίζεται ως κοινωνική πολυσυλλεκτικότητα. (Μαντουβάλου, 1996). Ο χώρος και η σεξουαλικότητα αλληλοεπιδρούν άμεσα, με τον χώρο να οριοθετεί τη συμπεριφορά του ατόμου αλλά και η συμπεριφορά του ατόμου να προσδίδει σε αυτόν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Στο δυτικό κόσμο το αστικό τοπίο διαμορφώνεται με άξονα την ετεροκανονικότητα, σχεδιασμένο για να εξυπηρετεί τις ανάγκες προνομιούχων κοινωνικών ομάδων και πιο συγκεκριμένα λευκών ετεροφυλόφιλων ανδρών ανώτερης κοινωνικής τάξης (Καλλίτσης, 2018). Η έκφραση της έμφυλης ταυτότητας και της σεξουαλικότητας κάθε ατόμου επηρεάζουν τόσο τον ιδιωτικό όσο και το δημόσιο χώρο. Παρά την πρόοδο της κοινωνίας σε σχέση με την απελευθέρωση της σεξουαλικότητας, τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας αναγκάζονται πολλές φορές να καταφεύγουν σε λιγότερο ασφαλείς χώρους για την ανάπτυξη και την έκφραση των κοινωνικών τους αναγκών.

Το αστικό τοπίο αποτελεί σήμερα το σκηνικό μέσα στο οποίο οι περισσότεροι άνθρωποι αναπτύσσουν και επιτελούν την έμφυλη ταυτότητα και σεξουαλικότητά τους. Παρόλα αυτά, η σύνδεση της ταυτότητας, της σεξουαλικότητας και του χώρου, οδηγεί πολλές φορές σε αποκλεισμούς και οριοθετεί τη συμπεριφορά του ατόμου στο αστικό περιβάλλον με αποτέλεσμα την περιθωριοποίηση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας και την έλλειψη ορατότητας από άτομα που δεν ανήκουν στην συγκεκριμένη κοινότητα. Τι σημαίνει όμως τελικά ορατότητα; Ο αρχιτέκτονας Γιώργος Μαρνελάκης σε μια συνέντευξή του αναφέρει: «Όταν βγαίνω στον δρόμο και διεκδικώ να είμαι ορατός, στην πραγματικότητα διεκδικώ τη δυνατότητα να υπάρχω σ' ένα χώρο με τους δικούς μου όρους, να τον οικειοποιούμαι έστω και προσωρινά».

Σε πολλές πόλεις του δυτικού κόσμου η περιθωριοποίηση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, οδήγησε στην ανάγκη δημιουργίας χώρων στους οποίους τα queer άτομα αισθάνονται ασφάλεια και έχουν την αίσθηση της αποδοχής μεταξύ τους. Πρόκειται για την εμφάνιση του φαινομένου των Houses/ Οίκων, που πρωτοεμφανίστηκαν στην Νέα Υόρκη κατά τα τέλη του 20ου αιώνα, ως επισήμανση της ανάγκης «στέγασης» και δημιουργίας «οικογενειακών» χώρων για queer άτομα. Με βάση χώρους που έχουν δημιουργηθεί για την queer κοινότητα ή και οικειοποιηθεί από αυτή, πώς θα διαφαίνονταν μια αντίστοιχη συσπείρωση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στο αστικό τοπίο της Αθήνας; Θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν αντίστοιχες ανάγκες της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας της Αθήνας χωρίς να ενθαρρυνθεί η δημιουργία περιοχών γκέτο;

Η παρούσα εργασία θα προσπαθήσει να προσεγγίσει αυτά τα θέματα μέσα από τη μελέτη των τρόπων που δημιουργούνται, εξελίσσονται και τελικά επιδρούν στην ταυτότητα της πόλης, οι χώροι συσπείρωσης της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στο δυτικό κόσμο. Ακόμα, να αναγνωρίσει χώρους και περιοχές με αντίστοιχα ποιοτικά χαρακτηριστικά στο αστικό τοπίο της Αθήνας και συγκεκριμένα σε περιοχές του κέντρου της. Πρόκειται για μια έρευνα γύρω από την κοινωνική πολυσυλλεκτικότητα και την επιρροή της στο αστικό τοπίο.

Αρχικά, στο πρώτο κεφάλαιο, θα γίνει μια προσπάθεια αποσαφήνισης όρων και εννοιών, όπως η ετεροκανικότητα και η ταυτότητα φύλου. Επειδή μας αφορά ειδικότερα η συσχέτιση του χώρου και της σεξουαλικότητας και πώς αυτές οι έννοιες αλληλοεπιδρούν, θα γίνει αναφορά στους λόγους και τα κίνητρα πίσω από την συσπείρωση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας σε συγκεκριμένους χώρους και στον κοινωνικο-χωρικό διαχωρισμό που παρατηρείται.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα μελετηθεί πώς η συσπείρωση αυτή διαφαίνεται στο αστικό τοπίο, στην περίπτωση των Houses, των gay villages και άλλων αναφορών και παραδειγμάτων. Παράλληλα με τα Houses θα διερευνηθεί η Ballroom σκηνή, δηλαδή οι κοινωνικές εκδηλώσεις και διαγωνισμοί με θέμα τον χορό και το performance, ως αφορμές χωρικής συγκέντρωσης της queer κοινότητας.

Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο το ενδιαφέρον θα μετατοπιστεί στο αστικό τοπίο της Αθήνας για το ζήτημα της queer ορατότητας. Θα εντοπιστούν και θα καταγραφούν περιοχές-στέκια όπου παρατηρείται εντονότερη η queer πραγματικότητα ως η «άλλη πλευρά της Αθήνας».

Η ενασχόλησή μας με το συγκεκριμένο θέμα προκύπτει από το ενδιαφέρον μας για την προσέγγιση της κοινωνικής και συμπεριληπτικής αρχιτεκτονικής στο πλαίσιο του πώς επηρεάζεται ο χώρος από το άτομο αλλά και το άτομο από τον χώρο. Ακόμα μας ενδιαφέρει να καταλάβουμε κατά πόσο η Αθήνα έχει ανάγκη ή/και είναι έτοιμη για δομές αντίστοιχες των "Houses/ Οίκων", που θα εξυπηρετούν άτομα που ανήκουν σε σεξουαλικές μειονότητες. Σκοπός είναι η δημιουργία τόπων για όλα.

**Jojo and Guy performing "Cherrybomb",
New Year's Eve**
-Nan Goldin

1.1 ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΟΡΟΛΟΓΙΩΝ

Οι έννοιες και οι όροι που αφορούν τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα (και κάθε περιθωριοποιημένη ομάδα) είναι πολλές φορές επιβαρυνμένες κοινωνικά. Η χρήση ορισμένων λέξεων ή εκφράσεων μέχρι και σήμερα έχουν υποτιμητική και κακοποιητική σημασία ενώ άλλες έχουν έντονο το στίγμα της παθολογικοποίησης. Ο ρόλος του συμπεριληπτικού λεξιλογίου είναι διπλός στην σύγχρονη κοινωνία. Αρχικά έρχονται στην επιφάνεια του δημόσιου λόγου οι queer ταυτότητες ως κάτι φυσιολογικό και δεύτερον βοηθά οι εμπειρίες αυτών των ατόμων να αναγνωριστούν και να μην κρίνονται ως λανθάνουσες. Παρακάτω επιχειρήθηκε μια προσπάθεια αποσαφήνισης εννοιών που αφορούν όλα τα άτομα και όχι μόνο όσα φέρουν μια ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητα με γνώμονα δόκιμες ορολογίες:

keyword:
VISIBILITY

ΛΟΑΤΚΙ+/LGBTQI+: Αρκτικόλεξο που εμφανίστηκε τη δεκαετία του 1990 ως αυτοπροσδιορισμός και προέρχεται από τις λέξεις: Λεσβίες, Ομοφυλόφιλοι, Αμφίφυλοι, Τρανς, Κουήρ και Ιντερσέξ. Το «+» αναφέρεται στα άτομα που αποτελούν μέλη της κοινότητας αλλά το ΛΟΑΤΚΙ δεν αντικατοπτρίζει πλήρως την ταυτότητά τους. Ο όρος επίσης αναφέρεται στο κίνημα (πολιτικό και κοινωνικό) το οποίο διεκδικεί δικαιώματα όπως ισονομία, ισότητα και κατάργηση των διακρίσεων που είναι βασισμένες στο φύλο. Το αντίστοιχο διεθνές αρκτικόλεξο είναι LGBTQI = Lesbian, Gay, Bisexual, Trans, Queer ή Questioning, Intersex.

Ετεροκανονικότητα: Με τον όρο ετεροκανονικότητα αναφερόμαστε στην πεποίθηση ότι οι άνθρωποι χωρίζονται σε διακριτά και συμπληρωματικά φύλα (άνδρας- γυναίκα) με φυσικούς ρόλους στη ζωή, πρεσβεύοντας ότι η ετεροφυλοφιλία είναι ο μοναδικός σεξουαλικός προσανατολισμός.

Ταυτότητα φύλου/κοινωνικό φύλο: Με τον όρο ταυτότητα φύλου αναφερόμαστε στην εσωτερική αίσθηση που έχει ένα άτομο για το φύλο του. Το κοινωνικό φύλο ενός ατόμου μπορεί και να ταυτίζεται με το φύλο που του αποδόθηκε κατά τη γέννηση (βιολογικό φύλο), αλλά αυτό δεν ισχύει για όλα.

Cisgender/ ταυτοφυλικό: Με τον όρο cisgender περιγράφεται ένα άτομο όπου το κοινωνικό του φύλο ταυτίζεται με το βιολογικό.

Transgender/ διεμφυλικό: Με τον όρο transgender ορίζεται το άτομο που το κοινωνικό του φύλο δεν ταυτίζεται με τον βιολογικό.

Σεξουαλικός προσανατολισμός/σεξουαλικότητα: Με τον όρο σεξουαλικός προσανατολισμός αναφερόμαστε στη συναισθηματική, ρομαντική και σεξουαλική έλξη που βιώνει ένα άτομο για άλλα άτομα.

Λεσβία: Με τον όρο λεσβία περιγράφουμε γυναίκες (θηλυκότητες) που έλκονται αποκλειστικά από γυναίκες (θηλυκότητες).

Gay/ομοφυλόφιλος-η-ο: Με τον όρο gay αναφερόμαστε συχνά σε άνδρες (αρρενωπότητες) οι οποίοι αισθάνονται έλξη αποκλειστικά για άνδρες (αρρενωπότητες), ωστόσο χρησιμοποιείται και από γυναίκες.

Straight/ετεροφυλόφιλος-η-ο: Με τον όρο straight αναφερόμαστε σε άνδρες (αρρενωπότητες) που έλκονται αποκλειστικά από γυναίκες(θηλυκότητες) και, αντίστοιχα, γυναίκες(θηλυκότητες) οι οποίες έλκονται αποκλειστικά από άνδρες (αρρενωπότητες).

Bisexual/αμφιφυλόφιλος-η-ο: Με τον όρο bisexual περιγράφουμε ένα άτομο που βιώνει έλξη προς περισσότερο από ένα φύλο.

Intersex/διαφυλικός-ή-ό: Με τον όρο intersex περιγράφουμε ένα άτομο που γεννιέται με διαφορετικές παραλλαγές στα χαρακτηριστικά φύλου του. Παλαιότερα χρησιμοποιούνταν ο όρος ερμαφρόδιτος-η-ο αλλά πλέον δε χρησιμοποιείται και θεωρείται προσβλητικός.

Asexual/ασέξουαλ: Με τον όρο asexual αναφερόμαστε σε ένα άτομο που βρίσκεται στο φάσμα κατά τα το οποίο δεν βιώνει κάποια σεξουαλική έλξη.

Philippe H. and Suzanne Kissing at Euthanasia, Nan Goldin

Misty in Sheridan Square, Nan Goldin

1.2.Α ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΙΓΜΑ

Η Christia Spears Brown, συγγραφέας, ερευνήτρια και καθηγήτρια αναπτυξιακής ψυχολογίας καθώς και η καθηγήτρια αναπτυξιακής ψυχολογίας Rebecca Bigler, ορίζουν τις κοινωνικές διακρίσεις ως «πράξεις που βλάπτουν τους άλλους, επειδή ανήκουν σε μια συγκεκριμένη ομάδα». Οι διακρίσεις μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε άμεσες, υπονοούμενες και έμμεσες. Στις άμεσες διακρίσεις ένα άτομο δέχεται λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση σε σύγκριση με κάποιο άλλο λόγω εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας, αναπηρίας, κοινωνικής τάξης, έμφυλης ταυτότητας ή σεξουαλικού προσανατολισμού (Brown & Bigler, 2005). Για παράδειγμα η άρνηση πρόσληψης ενός ατόμου με τα απαραίτητα προσόντα εξαιτίας της διεμφυλικής ταυτότητάς του. Η υπονοούμενη διάκριση απέναντι σε αυτό το άτομο θα αναφερόταν στην συστηματική και με διάφορες προφάσεις μη προαγωγή του, άρα μια διάκριση φαινομενικά όχι τόσο ξεκάθαρη και δύσκολη στον εντοπισμό. Ως έμμεση διάκριση θεωρείται μια διάκριση που δεν αφορά αποκλειστικά ένα συγκεκριμένο άτομο αλλά την έλλειψη συμπερίληψης και ορατότητας από το κοινωνικό σύνολο π.χ. η μη ύπαρξη συμπεριληπτικών, ως προς τις ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητες, σχολικών βιβλίων.

Οι διακρίσεις σε όλες τους τις μορφές επηρεάζουν το άτομο είτε με την στέρηση κάποιου δικαιώματός του είτε με την υποτιμητική αντιμετώπισή του από το κοινωνικό σύνολο. Η διαθεσιμότητα σε πόρους ή/και ευκαιρίες δεν είναι ίδια για τις κοινωνικές μειονότητες με αποτέλεσμα αυτά τα άτομα να στιγματίζονται κοινωνικά ενώ και να τραυματίζονται ψυχικά. Η ύπαρξη των διακρίσεων αποτελεί μια κυκλική διαδικασία καθώς δεν συμβαίνει στιγμιαία αλλά επαναλαμβανόμενα. Πιο συγκεκριμένα οι θεσμικές διακρίσεις αποτελούν αρωγό για την καταπίεση του ατόμου σε κοινωνικό και προσωπικό επίπεδο. Τα

queer άτομα είτε έχουν αντιμετωπίσει είτε όχι καταστάσεις άμεσων ή υπονοούμενων διακρίσεων καλούνται να έρθουν αντιμέτωπα με το κοινωνικό στίγμα που επηρεάζει την ψυχική τους υγεία. Η κοινωνία και οι θεσμοί της είναι αυτά που καθιστούν ένα άτομο ευάλωτο και όχι η έμφυλη ταυτότητα ή/και η σεξουαλικότητά του. Επομένως, δεν είναι εξ ορισμού ευάλωτο αλλά εντάσσεται σε μία κοινωνική ομάδα λόγω συγκεκριμένων χαρακτηριστικών που φέρει και περιθωριοποιείται από την ευρύτερη κοινότητα.

1.2.Β ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΕΣ

Η έννοια μειονότητα δεν ορίζει απαραίτητα μια ομάδα μικρότερη σε πλήθος σε σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό (αν και συχνά αυτό μπορεί να ισχύει), αλλά αναφέρεται στην απολαβή λιγότερων δικαιωμάτων και στην υποτιμητική αντιμετώπιση μιας ομάδας με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (Παπαθανασίου και Χρηστίδη, 2020). Ο όρος μειονότητα αρχικά χρησιμοποιήθηκε για να χαρακτηρίσει άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας και έπειτα αναφέρθηκε στις φυλετικές, πολιτισμικές, θρησκευτικές, σεξουαλικές και έμφυλες ταυτότητες. Σήμερα χρησιμοποιείται πιο συγκεκριμένα για να κατατάξει μαζί άτομα που δεν είναι λευκά ετεροφυλόφιλα, cis ή και δεν πιστεύουν στην επικρατούσα θρησκεία και οφείλουν να είναι υποδειγματικά για να είναι αποδεκτά, δηλαδή να υιοθετούν συντηρητικές αξίες, π.χ αυτή της πυρηνικής οικογένειας, να δουλεύουν περισσότερο από τους υπολοίπους, αλλά και να αδιαφορούν για τις διακρίσεις. Όσον αφορά τις σεξουαλικές και έμφυλες μειονότητες, υποδειγματικές για την κοινωνία

θεωρούνται αυτές που χαρακτηρίζονται από ομοκανονικότητα (Παπαθανασίου και Χρηστίδη, 2020). Δηλαδή τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που υιοθετούν στερεοτυπικά ετεροκανονικά πρότυπα, διατηρούν μονογαμικές σχέσεις, απέχουν από ακτιβιστικά δρώμενα κλπ. Με τη χρήση του όρου υποδειγματική μειονότητα, τα άτομα της κυρίαρχης ομάδας αγνοούν το κοινωνικό βάρος των σεξουαλικών και έμφυλων διακρίσεων, καθιστώντας τις μειονότητες υπεύθυνες για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν.

1.3.Α ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΙΚΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

«Ο κοινωνικός αποκλεισμός ορίζεται ως μια δυναμική διαδικασία κατά την οποία κάποιος αποκόπτεται, ολικώς ή μερικώς από κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και πολιτισμικά συστήματα, τα οποία καθορίζουν την ενσωμάτωση ενός ατόμου στην κοινωνία. Ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να ιδωθεί επομένως και ως άρνηση ή μη συνειδητοποίηση των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών» (Walker & Walker, 1997). Η διαφοροποίηση στην πρόσβαση σε πόρους και ευκαιρίες επηρεάζεται από χαρακτηριστικά και συνθήκες όπως η ηλικία, η κοινωνική τάξη, η θρησκεία, η εθνικότητα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, το φύλο και οι αναπτυξιακές ή επίκτητες αναπηρίες. Η αποκοπή αυτή μπορεί να διακριθεί ανάλογα με τη διαβάθμισή της σε μερική ή ολική. Ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί σύνθετη έννοια με τον ψυχολόγο Rober Atkinson να αναφέρει: «ο αριθμός των θεωριών που έχουν διατυπωθεί για τον κοινωνικό αποκλεισμό, είναι ίδιος με τον αριθμό των μελετητών του φαινομένου. Καθένας έχει διατυπώσει μια διαφορετική θεωρία». Πολλές φορές ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι απόρροια της παρεμπόδισης της κοινωνικής συμμετοχής, της υποβάθμισης της ποιότητας ζωής και της στέρησης των ίσων δικαιωμάτων. Μέσω του όρου αυτού, μπορούμε να σκιαγραφήσουμε τις ελλείψεις και τις αδυναμίες κάθε κοινωνίας στην οποία υφίσταται.

Ένα είδος κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί ο χωρικός διαχωρισμός, στην περίπτωση του οποίου οι κοινωνικές τάξεις συγκεντρώνονται σε ορισμένες περιοχές ή γειτονίες μιας πόλης (Massey and Denton, 1988). Η διαφορά στην κοινωνική μεταχείριση ενός πληθυσμού ή μιας ομάδας αποτελούν βασικές αιτίες του διαχωρισμού αυτού. Παρατηρούμε ότι οι ανισότητες που προκύπτουν από τον παραπάνω διαχωρισμό δεν είναι απαραίτητα θεσμοθετημένες. Για παράδειγμα δεν απαιτείται η θεσμική απαγόρευση σε έναν χώρο για άτομα με αναπηρία, αρκεί να μην υπάρχουν οι κατάλληλες δομές που καθιστούν την πρόσβασή τους εφικτή. Στο πλαίσιο μιας πόλης, ο χωρικός διαχωρισμός είναι η κατάσταση ή η διαδικασία με την οποία διαφορετικές ομάδες ανθρώπων, οριζόμενες με διάφορα κριτήρια, όπως για παράδειγμα φυλετικά, εθνοτικά, κοινωνικά, κτλ., εγκαθίστανται σε διαφορετικές οικιστικές περιοχές με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ζουν χωριστά ή μια από την άλλη (Massey and Denton, 1988). Το χωρικό στίγμα διαφόρων κοινωνικών ομάδων δημιουργεί τη φυσιολογία του χώρου, καθώς παίζει πολύ σημαντικό ρόλο αν μία ομάδα βρίσκεται στο κέντρο ή στα όρια μιας πόλης. Οι κοινωνιολόγοι και καθηγητές Massey & Denton, μέσω προσεγγίσεων ανάλυσης του χώρου διέκριναν πέντε διαστάσεις που περιγράφουν το φαινόμενο του χωρικού διαχωρισμού και αναφέρονται: «στην ομοιομορφία της χωρικής κατανομής των πληθυσμιακών ομάδων (evenness), στο βαθμό εμφάνισης υψηλών συγκεντρώσεων μιας πληθυσμιακής ομάδας στον αστικό χώρο (concentration) ή στις περιοχές που χαρακτηρίζονται ως κέντρα πόλης (centralization), στο βαθμό χωρικής απομόνωσης από τις λοιπές πληθυσμιακές ομάδες που είναι εγκατεστημένες σε μια περιοχή (isolation), όπως επίσης και στο βαθμό συγκέντρωσης σε συγκεκριμένες περιοχές (clustering/ghettoization)». Συνοψίζοντας, ο κοινωνικο-χωρικός διαχωρισμός είναι ο κατακερματισμός των κοινωνικών τάξεων ανά περιοχές σε μία πόλη με άμεσο αποτέλεσμα η καθημερινή ζωή των ανθρώπων που ζουν σε κάποιες από αυτές τις περιοχές να χαρακτηρίζεται από ανασφάλεια, βία, επισφαλή στέγαση, έλλειψη υποδομών και πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες.

1.3.β ΓΚΕΤΟ-ΓΚΕΤΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Σύμφωνα με τον καθηγητή κοινωνιολογίας Grafmeyer, ο διαχωρισμός αναφέρεται συνήθως σε συνθήκες που ομάδες πληθυσμού μειονεκτούν σε σχέση με κάποιες άλλες και οριοθετούνται σε συγκεκριμένες περιοχές που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως γκέτο. Ο όρος γκέτο αρχικά αναφερόταν σε εγκαταστάσεις Εβραίων σε διάφορες περιοχές, όπου επικρατούσαν πολύ άσχημες συνθήκες διαβίωσης και κοινωνική εξαθλίωση. Με το πέρασμα του χρόνου, ο όρος διευρύνθηκε και αναφερόταν σε νοτιοευρωπαίους και σε αφροαμερικανούς που μετανάστευαν στις Η.Π.Α. προκαλώντας προβληματισμό στην άρχουσα τάξη για το κατά πόσο είναι επιθυμητό να αφομοιωθούν οι μετανάστες στο πρότυπο της χώρας. Αργότερα, η προηγούμενη προσέγγιση του όρου ταυτίστηκε με τις κακόφημες περιοχές των μεγαλουπόλεων που συναντώνται παρεκκλίνουσες συμπεριφορές, υπογραμμίζοντας πως δημιουργούνται ως «φυσικό επόμενο» των ομάδων αυτών να διατηρούν τα ιδιαίτερα πολιτισμικά τους χαρακτηριστικά.

Το γκέτο αποτελεί εργαλείο οργάνωσης της κοινωνίας όπου σχεδόν σε κάθε περίπτωση χαρακτηρίζεται από τον στιγματισμό, τον περιορισμό, το χωρικό αποκλεισμό και θεσμικό εγκλεισμό (Wacquant, 2005 and Wirth, 1928). Οι ανάγκες των ατόμων που κατοικούν σε ένα γκέτο ικανοποιούνται εντός της περιοχής αυτής, αποκλείοντάς τα από το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο (Merlin, 2004). Η επικράτηση πενιχρών συνθηκών διαβίωσης και η προσφορά χαμηλής ποιότητας υπηρεσιών είναι κύριοι λόγοι ύπαρξης φτώχειας, ανέχειας και παραβατικότητας σε ένα γκέτο. Συνήθως, λοιπόν, όταν χρησιμοποιείται ο όρος γκέτο ή γκετοποίηση αναφερόμαστε ουσιαστικά στην φτώχεια και στον κοινωνικο-χωρικό διαχωρισμό. Ωστόσο υπάρχει διαφορά μεταξύ γκέτο και «φτωχογειτονιάς». Παρότι η φτώχεια

αποτελεί, συνήθως, χαρακτηριστικό ενός γκέτο δεν είναι βασικός παράγοντας αυτού. Υπάρχουν παραδείγματα ανά τα χρόνια όπου γνωστά γκέτο ευημερεύουν οικονομικά όπως το Judengasse στη Φρανκφούρτη. Όλα τα γκέτο αποτελούν κοινωνικά διαχωρισμένες περιοχές αλλά δεν αποτελούν όλες οι κοινωνικά διαχωρισμένες περιοχές γκέτο (Wacquant, 2012). Για να χαρακτηριστεί μια περιοχή γκέτο η συνθήκη του διαχωρισμού οφείλει να είναι εξαναγκαστική.

1.4 ΦΥΛΟ, ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΧΩΡΟΣ

Η μελέτη του φύλου και της σεξουαλικότητας του χώρου έχει επηρεαστεί από φεμινιστικές προσεγγίσεις στην ανθρωπολογία, στις πολιτισμικές σπουδές, στη θεωρία της τέχνης, στην ψυχανάλυση, στη φιλοσοφία και σε πολλά άλλα πεδία, με αποτέλεσμα τον επαναπροσδιορισμό της έννοιας του χώρου στην αρχιτεκτονική. Οι μαρξιστές γεωγράφοι D.Harvey και E.Soja υποστηρίζουν πως ο χώρος είναι συνθήκη κοινωνικής παραγωγής. Αντίστοιχα και η αρχιτεκτονική διαμορφώνεται με βάση τους ίδιους άξονες και επηρεάζεται άμεσα από τις διακρίσεις που διέπουν μια κοινωνία, ενώ σύμφωνα με την επιστήμη της ανθρωπολογίας ο χώρος παράγεται τόσο υλικά όσο και πολιτισμικά.

Από τις πρώτες μελέτες που αφορούσαν την μη ουδετερότητα του χώρου και την άμεση συσχέτιση του χώρου και του φύλου, ήταν αυτές που έγιναν από φεμινίστριες ανθρωπολόγους σε χώρες της Βόρειας Ευρώπης και στις Η.Π.Α. κατά τα μέσα της δεκαετίας του 1970, εξετάζοντας χωρικά όρια. Ακόμα με την μελέτη γύρω από το φύλο καταρρίφθηκε το δίπολο ιδιωτικό-δημόσιο αλλά και η σύνδεση του με το δίπολο γυναίκα-άνδρας. Αναδεικνύοντας τη γυναίκα ως αντικείμενο μελέτης, εγκαθίσταται μια νέα οπτική του χώρου στις θεωρίες και πρακτικές τόσο της αρχιτεκτονικής όσο και της πολεοδομίας, βασιζόμενη στην κοινωνική ανισότητα των δύο φύλων. Η L. Bondi, η D. Massey, η L. McDowell και η G. Rose, γνωστές φεμινίστριες γεωγράφοι, παρατηρώντας χώρους που ανήκουν σε γυναίκες και την κοινωνική τους θέση, συμπεραίνουν ότι ο χώρος και παράγεται από και παράγει σχέσεις φύλου. Καταδεικνύουν ότι αφού το φύλο κάνει διαφορά στην κοινωνία που ζούμε τότε έχει επιρροή και στους χώρους που κατασκευάζουμε και χρησιμοποιούμε (Λαδά, 2009).

Ο χώρος σχεδιάζεται με βάση τα μοτίβα της πυρηνικής οικογένειας και του ετεροφυλοφιλικού σεξουαλικού προσανατολισμού (Καλλίτσης, 2018). Παρόλο που η έκφραση της σεξουαλικότητας κάθε ατόμου αποτελεί βασικό του δικαίωμα, όταν αυτή παρεκκλίνει από τα κυρίαρχα πρότυπα ενίοτε θεωρείται κατακριτέα και «οφείλει» να περιορίζεται στα όρια του ιδιωτικού χώρου. Με αυτόν τον τρόπο ο δημόσιος χώρος παραμένει «ανέγγιχτος» από αποκλίνουσες σεξουαλικές συμπεριφορές. Τα άτομα που ανήκουν στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα «μαθαίνουν» να δέχονται διακρίσεις καθώς με το coming out τους, δηλαδή με την εκδήλωση της ταυτότητας φύλου τους ή/και της σεξουαλικότητάς τους, αντιμετωπίζουν ομοφοβικές, αμφιφοβικές, τρανσφοβικές συμπεριφορές. Αυτές οι συμπεριφορές αποξενώνουν τα queer άτομα από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και τα αναγκάζουν να αναζητήσουν ασφαλείς χώρους για την κοινωνικοποίησή τους.

1.5 ΕΤΕΡΟΤΟΠΙΕΣ

Ο Foucault το Μάρτιο του 1967 σε μια διάλεξή του με τίτλο «περί αλλοτινών χώρων», εισήγαγε την έννοια της ετεροτοπίας η οποία αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης για την μελέτη του χώρου σε επίπεδο αρχιτεκτονικών, πολεοδομικών, γεωγραφικών και φιλοσοφικών αναζητήσεων. Σύμφωνα με τον Foucault, κάθε πολιτισμός συγκροτεί ετεροτοπίες. Οι ετεροτοπίες αναφέρονται σε τόπους του «έτερου», δηλαδή του άλλου, του διαφορετικού, του μη κανονικού. Ο Σταύρος Σταυρίδης,

επίκουρος καθηγητής του ΕΜΠ, αναφέρει πως: «ετεροτοπία είναι αυτός ο άλλος τόπος, ο υπαρκτός, ένα είδος αντιτοποθεσίας στα πλαίσια του οποίου πραγματώνεται μια ουτοπία, ενώ λειτουργεί παράλληλα με τον υπόλοιπο κόσμο, σε ένα καθεστώς αναπαράστασης, αμφισβήτησης και αντιστροφής». Οι ουτοπίες είναι εικονικές πραγματικότητες μιας κοινωνίας, αντίθετα με τις ετεροτοπίες που αποτελούν πραγματικούς τόπους που εμφανίζουν κοινωνικές αντιθέσεις. Σε αυτούς τους τόπους η κοινωνική πραγματικότητα διαφέρει από την κυρίαρχη τάξη πραγμάτων. Οι χώροι όπου κινείται η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως ετεροτοπίες, αφού αντιμετωπίζονται ως κάτι μη κανονικό, ως κάτι διαφορετικό, ως κάτι ξένο από το σύνολο της κοινωνίας. Τα queer άτομα έχουν συμπεριφορά αποκλίνουσα κατά την κοινωνική νόρμα, γεγονός που τα αναγκάζει να κινούνται σε τόπους που θεωρούνται ετεροτοπίες παρέκκλισης ή απόκλισης μακριά από την ετεροκανονική κοινωνία.

Naomi with her sister, Honey

-Nan Goldin

2.1 ΛΟΑΤΚΙ+ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ

Σύμφωνα με την αρχιτέκτονα και γεωγράφο Ντίνα Βαΐου, «ο χώρος κατευθύνει και οργανώνει κοινωνικές σχέσεις στο βαθμό που διαιρεί την καθημερινή ζωή σε ιδιωτική και δημόσια σφαίρα και προσδιορίζει τις θέσεις που καταλαμβάνουν διάφορα άτομα και ομάδες [...] αποτελεί ένα σαφές πεδίο άσκησης εξουσίας». Οι περιθωριοποιημένες κοινωνικές ομάδες, όπως η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, αναζητούν «καταφύγιο» σε σημεία της πόλης όπου η ταυτότητά τους γίνεται αποδεκτή ή και «προστατεύεται» από την ετεροκανονική κοινωνία. Η αποδοχή των αποκλινοσών ταυτοτήτων περιορίζεται σε περιοχές ή σημεία ορισμένα από το εμπορευματοποιημένο αρχέτυπο της ομοφυλοφιλικής κουλτούρας αλλά και σε μέρη όπου η νυχτερινή ζωή το επιτρέπει. Ένας ακόμη λόγος απομόνωσης ήταν η αντιμετώπιση, τα παλαιότερα χρόνια, της ομοφυλοφιλίας ως αρρώστιας και απειλής της δημόσιας υγείας. Δημιουργήθηκε με αυτόν τον τρόπο ο στιγματισμός, μέχρι και σήμερα, ενός queer ατόμου. Η ψυχιατροποίηση της ομοφυλοφιλίας και τα αποτελέσματα αυτής, οδήγησαν στην επιστημονική μελέτη της ανθρώπινης σεξουαλικότητας αλλά και την μελέτη της επιρροής της στο κοινωνικό πλαίσιο της πόλης. (Λαδά, 2009)

2.2 ΛΟΥΤΡΑ/ΣΑΟΥΝΕΣ

Τα λουτρά κατά την αρχαιότητα θεωρούνταν ένας ασφαλής χώρος αλληλεπίδρασης μεταξύ ομοφυλόφιλων ατόμων. Μέσα στους χώρους αυτούς οι άνδρες μπορούσαν να έχουν στενές επαφές με το ίδιο φύλο χωρίς αυτές να είναι κατακριτές, ενώ συνήθως σκοπός ήταν η σεξουαλική συνεύρεση. Η είσοδος απαγορευόταν στις γυναίκες, πρόσβαση στα λουτρά είχε μια κλειστή ομάδα μελών και οι όψεις των κτηρίων δεν πρόδιδαν

2.3. GAY VILLAGES

την χρήση τους. Με αυτόν τον τρόπο επετεύχθη η ιδιωτικότητα στο κέντρο του δημόσιου χώρου. Τα χαμάμ ήταν σχεδιασμένα με τέτοιο τρόπο ώστε να ευνοείται η ερωτική αλληλεπίδραση και απομόνωση των ατόμων που τα επισκέπτονταν σε δωμάτια εκτός του κεντρικού χώρου.

Στην Αμερική τα λουτρά έγιναν γνωστά στα τέλη του 19ου αιώνα εξυπηρετώντας τον σκοπό τους ως χώροι μπάνιου, παρά τα αυτά μέχρι τα μέσα του 20ου αιώνα βασικοί θαμώνες ήταν ομοφυλόφιλοι άνδρες. Το γεγονός αυτό όμως δεν τα καθιστούσε ασφαλή μέρη αφού η ομοφυλοφιλία ακόμα εδιώκετο ποινικά. Με τη σεξουαλική επανάσταση αλλά και μετά την εξέγερση του Stonewall¹ το 1969 στις Η.Π.Α., τα λουτρά έγιναν βασικοί χώροι ελεύθερης έκφρασης της σεξουαλικότητας. Έπειτα, τη δεκαετία του 1980 η εξάπλωση του AIDS στις διάφορες gay σκηνές της Αμερικής είχε ως αποτέλεσμα την στοχοποίηση των λουτρών και την άρση λειτουργίας πολλών από αυτών.

Η επίδραση των λουτρών στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα προκαλεί διαφορούμενες απόψεις καθώς μέρος της κοινότητας αντιτίθεται στη χρήση τους. Η ανωνυμία και η ασφάλεια που προσέφεραν οι χώροι των λουτρών στους επισκέπτες είχε ως αποτέλεσμα την επανάπαυσή τους και την έλλειψη προσπάθειας διεκδίκησης ισότιμων δικαιωμάτων. Η άλλη πλευρά υποστήριζε πως τα λουτρά συνέβαλαν στην αλληλεπίδραση των επισκεπτών και στην ανάπτυξη σχέσεων και της αίσθησης του ανήκειν σε μια κοινωνική ομάδα.

Τα gay villages από τον 20ο αιώνα και μετά, αποτελούν μέρη του αστικού ιστού σε πολλές πόλεις της Ευρώπης και της Αμερικής, χωρίς κάποια συγκεκριμένα γεωγραφικά όρια, όπου παρατηρείται εμπορική δραστηριότητα που απευθύνεται κυρίως στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Σε αυτά τα μέρη αναπτύσσονται, τόσο χωρικά όσο και κοινωνικά, ελεύθερα και με ασφάλεια διαφορετικές σεξουαλικές και φυλετικές ταυτότητες. Άλλοτε αποτελούν περιορισμένα τμήματα ενός δρόμου και άλλοτε ολόκληρες γειτονιές ή τμήματα πόλεων που αποκαλούνται άτυπα «χωριά». Οι επιχειρήσεις στις περιοχές αυτές απευθύνονται στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα λειτουργώντας χωρίς τους περιορισμούς του ετεροφυλοφιλικού και πολλές φορές ομοφοβικού κατεστημένου της νυχτερινής ζωής στην πόλη, μεταμορφώνοντάς τη σε “hot-spot” της πόλης για τον ΛΟΑΤΚΙ+ πληθυσμό. Τα gay villages συνήθως αναπτύσσονται σε παρηκμασμένες περιοχές, το οποίο συνεπάγεται χαμηλά ενοίκια και ελαστικούς κανονισμούς εξαιτίας του χαμηλού ενδιαφέροντος και της έλλειψης ζήτησης. Ο προσανατολισμός στην queer κοινότητα μεταβάλλει τον χαρακτήρα και τις ροές των παρηκμασμένων περιοχών του αστικού ιστού οδηγώντας στο φαινόμενο της αστικής αναγέννησης² παρηκμασμένων τμημάτων της πόλης. Επαναπροσδιορίζεται έτσι η ταυτότητα της περιοχής και παρατηρείται ευρύτερη αποδοχή της queer κοινότητας αλλά και ταυτόχρονα η εμπορική εκμετάλλευση της περιοχής. Η αναγέννηση, δηλαδή, αναφέρεται στην αύξηση της ελκυστικότητας των περιοχών και συνεπώς των ενοικίων και των αξιών στην αγορά ακινήτων που τις καθιστά οικονομικά

¹Η εξέγερση του Stonewall ήταν μια σειρά από βίαιες συγκρούσεις που ξεκίνησαν τις πρώτες πρωινές ώρες της 28ης Ιουνίου 1969, μεταξύ της αστυνομίας και ακτιβιστών για τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων έξω από το Stonewall Inn, ένα gay bar στο τμήμα Greenwich Village της Νέας Υόρκης. Καθώς προχωρούσαν οι ταραχές, γεννήθηκε ένα διεθνές κίνημα για τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων. (The Editors of Britannica Encyclopaedia, 2023)

²Το φαινόμενο της αστικής αναγέννησης είναι συσχετισμένο με τον εξευγενισμό (gentrification) που θα δούμε στη συνέχεια.

απρόσιτες. Παρατηρείται, λοιπόν, εκ νέου περιθωριοποίηση των queer ατόμων αν τα ίδια δεν συμβαδίζουν με τον στερεοτυπικό τρόπο ζωής και διασκέδασης που προάγει η gay κουλτούρα. Τα ομοφυλόφιλα άτομα μελετώνται όχι ως άτομα με συγκεκριμένο σεξουαλικό προσανατολισμό αλλά ως άτομα που ακολουθούν ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής, ο οποίος διαμορφώνεται με όρους μόδας και καπιταλιστικής οικονομίας.

Σε ένα gay village παρόλο που δεν ορίζονται συγκεκριμένα σύνορα παρατηρείται συγκεκριμένη σημειολογία στο χώρο με οπτικές σημάσεις, με πιο χαρακτηριστική αυτή της σημαίας του gay pride. Αυτός ο κώδικας συμβολισμού

δημιουργήθηκε λόγω της ανάγκης ενός «συστήματος πλοήγησης» στην πόλη με σκοπό την εύρεση ασφαλών χώρων για κοινωνικοποίηση. Αποσκοπεί στην διατήρηση μιας φαινομενικής ουδετερότητας (για τους “έξω”) και στην διαφύλαξη της ιδιωτικότητας των μελών της ευρύτερης ομάδας. Εξαιτίας της εμπορευματοποίησης των gay villages, εμφανίζονται ολοένα και περισσότερες σημάσεις χάνοντας έτσι τον αρχικό χαρακτήρα τους, δίνοντας την θέση τους σε ένα σύστημα συμβόλων που πλέον εντάσσεται στην μαζική κουλτούρα και αναγνωρίζεται από αυτήν. Εν ολίγοις οι περιοχές αυτές δεν φιλοξενούν ουσιαστικά την queer κουλτούρα αλλά διαιωνίζουν τη στερεοτυπική εικόνα της «gay ζωής».

2.3β SCHÖNEBERG, BERLIN

Η πρώτη ομοφυλοφιλική και λεσβιακή οργάνωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων ιδρύθηκε στο Βερολίνο το 1897. Το Βερολίνο θεωρήθηκε από τη δεκαετία του 1920 gay πρωτεύουσα με το πρώτο καταγεγραμμένο gay village να αναπτύσσεται στη γειτονιά του Schöneberg. Σήμερα, γύρω από το gayborhood του Schöneberg λαμβάνουν μέρος μεγάλες ΛΟΑΤΚΙ+ εκδηλώσεις του Βερολίνου, όπως το “Lesbian and Gay City Festival”, την “East Berlin Leather and Fetish Week”, το “Folsom Europe” και το “Christopher Street Day” (CSD). Στην πόλη του Βερολίνου συναντάμε πολλές LGBTQI-friendly περιοχές με το Schöneberg να αποτελεί την πιο γνωστή queer συνοικία της πόλης και την Nollendorfplatz το κέντρο της gay σκηνής. Υπήρχαν κατά προσέγγιση 40 χώροι που απευθύνονταν σε ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα πριν από 100 χρόνια περίπου, ενώ σήμερα ο αριθμός αυτών έχει τουλάχιστον διπλασιαστεί. Η νυχτερινή ζωή του Schöneberg εκείνης της περιόδου, πέρα από την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, απευθύνονταν και σε άτομα με περιέργεια για το «μη κανονικό/ ασυνήθιστο». Οι επισκέπτες είχαν πρόσβαση σε bar, καμπαρέ και ballrooms όπου λάμβαναν μέρος same-sex χοροί και drag shows. Ακόμα προσφέρονταν ιερόδουλες, που ήταν φαινομενικά πρόθυμες, για τις επιθυμίες των θαμώνων ή και απλώς μόνο για τον θαυμασμό τους. Όλα τα παραπάνω δημιουργούσαν ένα ευνοϊκό κλίμα για πειραματισμούς και επηρέαζαν τον τρόπο σκέψης και έκφρασης των ατόμων εκείνης της εποχής. Αυτό αποτυπώθηκε έντονα στον κινηματογράφο, που αποτέλεσε μια νέα και καινοτόμα μορφή τέχνης. Ο αυτοπροσδιορισμός των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων και η συσπείρωση της κοινότητας επέτρεψε στα άτομα που μέχρι πριν το Α Παγκόσμιο Πόλεμο κρίνονται ως «φρικιά»/περίεργα, να απαιτήσουν τα δικαιώματα που τους αναλογούν.

2.4 STONEWALL INN

Στις Η.Π.Α., πριν τις δεκαετίες του 1960 και του 1970, οι χώροι όπου συναναστρέφονταν τα queer άτομα δεν αναγνωρίζονταν ως gay villages. Στα αστικά κέντρα τα gay bar αποτέλεσαν βασικό χώρο ανάπτυξης και αλληλεπί-δρασης της queer κοινότητας, όπου η αστυνομική ζώνη επέτρεπε σιωπηρά τη λεγόμενη «παρεκκλίνουσα ψυχαγωγία» υπό στενή παρακολούθηση. Ενώ σε κοινωνικό επίπεδο τα gay bar αποτέλεσαν τον μόνο χώρο όπου τα queer άτομα μπορούσαν να εκφράσουν ελεύθερα την σεξουαλικότητά τους χωρίς να δεχτούν ομοφοβικές επιθέσεις. Με την ανάπτυξη της ομοφυλοφιλικής κουλτούρας, δημιουργήθηκε η ανάγκη οργάνωσης μαχητικών ακτιβιστικών κινημάτων για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων της. Στις 28 Ιουνίου του 1969 σηματοδοτείται η αρχή της εξέγερσης του Stonewall στη Νέα Υόρκη, μια σειρά γεγονότων μεταξύ της αστυνομίας και των διαδηλωτών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας. Η πολιτεία της Νέας Υόρκης απαγόρευε τη χορήγηση αλκοόλ σε ανοιχτά gay bar και ιδιαίτερα εφόσον τα ίδια κατακρίνονταν σε κοινωνικό επίπεδο, με αποτέλεσμα τις συχνές επιδρομές της αστυνομίας. Η έφοδος στο Stonewall Inn, ένα ιδιωτικό gay bar της δεκαετίας του 1930, αλλά και τα γεγονότα που εκτυλίσσονταν κατά τη διάρκεια των ακόλουθων 6 ημερών, προκάλεσαν την πιο σημαντική εξέγερση κατά της κρατικής βαρβαρότητας της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στις Η.Π.Α. (Thistlethwaite, 2007). Εκτός από την εξέγερση του Stonewall, έχουν σημειωθεί και άλλες εξεγέρσεις, εξίσου σημαντικές για την ιστορία των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων αλλά όπως αναφέρει και η ιστορικός Lillian Faderman: «[Το Stonewall ήταν] ο πυροβολισμός που ακούστηκε σε όλο τον κόσμο, κρίσιμος γιατί αποτέλεσε το έναυσμα για το κίνημα.». Η χωρική οργάνωση πλέον είχε μετατοπιστεί από τα bar και τη νυχτερινή ζωή, σε συγκεκριμένες γειτονιές του αστικού ιστού, δηλαδή στα gayborhoods έκαναν την εμφάνισή τους σε όλη τη Βόρεια Αμερική. Δραστηριότητες και λειτουργίες με χαρακτήρα φιλικό

Marsha P Johnson and friend, Christopher Street Liberation Day, NYC, 1976 (Credit: Biscayne/Kim Peterson)

Rivera with her friends, including Johnson, at a parade in NYC The Film Collaborative

Leonard Fink/The LGBT Community Center National History Archive

ή και ξεκάθαρα προσανατολισμένο στην ομοφυλόφιλη κοινότητα συγκεντρώνονταν σε περιοχές με αποτέλεσμα να αυξάνεται η κινητικότητα σε αυτές. Αυτή η μεταβολή έδωσε χώρο στην ανάπτυξη της queer κοινότητας και στην σταδιακή ένταξή της στην κοινωνία αλλά και την ταυτόχρονη εμπορευματοποίηση συγκεκριμένων περιοχών, με αποτέλεσμα ο queer επισκέπτης ή κάτοικος της περιοχής να αντιμετωπίζεται ως εναλλακτικός καταναλωτής. Η εμπορευματοποίηση είναι απόρροια, ουσιαστικά, του φαινομένου του εξευγενισμού/gentrification των παρρηκμασμένων περιοχών και όχι μόνο αυτών που απευθύνονται στην queer κουλτούρα.

2.5 GENTRIFICATION/ΕΞΕΥΓΕΝΙΣΜΟΣ

Ο όρος εξευγενισμός είναι η ελληνική απόδοση του όρου gentrification που χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά από την κοινωνιολόγο Ruth Glass. Αναφέρεται στη διαδικασία αναμόρφωσης φτωχών εργατικών συνοικιών του κέντρου μιας πόλης, με τον δικηγόρο και καθηγητή πολεοδομίας Marcuse να αναφέρει: «η απομάκρυνση (dislocation) συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων είναι στόχος του εξευγενισμού, όχι μια παρενέργεια». Το gentrification/εξευγενισμός αποτελεί μια σύγκρουση μεταξύ της δύναμης του ιδιωτικού κεφαλαίου, της κυβερνητικής πολιτικής και της δύναμης των ατόμων ορισμένων κοινοτήτων να διατηρήσουν την περιουσία τους. Επενδύσεις που στόχευαν στην οικονομική ανάπτυξη περιοχών είχαν αποτέλεσμα την ξαφνική αύξηση ενοικίων και τις γενικές ανατιμήσεις τόσο βασικών όσο και δευτερευόντων αναγκών, εκτοπίζοντας μικρότερες τοπικές επιχειρήσεις. Η διαδικασία αυτή της ανάπλασης και του εξευγενισμού είχε επίκεντρό της τις διάφορες κοινωνικές, πολιτιστικές και πολιτικές ομάδες που χαρακτήριζαν πλέον μια περιοχή. Ο γεωγράφος Neil Smith αναφέρει ότι: «ο εξευγενισμός συμβαίνει συχνά σε αστικές περιοχές όπου η προηγούμενη αποεπένδυση στην αστική υποδομή δημιουργεί ευκαιρίες για κερδοφόρες αναπλάσεις, όπου οι ανάγκες και οι ανησυχίες των επιχειρήσεων και των πολιτικών ελίτ συναντιόνται σε βάρος των κατοίκων των πόλεων που πλήττονται από την αστάθεια της εργασίας, την ανεργία και τον στιγματισμό. Εμφανίζεται επίσης σε κοινωνίες όπου η μείωση της απασχόλησης στον μεταποιητικό τομέα και η αύξηση της απασχόλησης στις υπηρεσίες έχει οδηγήσει σε αύξηση του ποσοστού των επαγγελματιών της μεσαίας τάξης με μια διάθεση προς τη ζωή στο κέντρο της πόλης και μια σχετική απόρριψη των προαστίων». Πολλές gentrified κοινότητες στην Αμερική και στην Ευρώπη, αναπτύχθηκαν τη δεκαετία του 1940 εξαιτίας ρατσιστικών πολιτικών και φυλετικών διακρίσεων. Η

ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα έχει συνδεθεί με την αστική και οικονομική ανάπτυξη και κατ' επέκταση με το gentrification των αστικών κέντρων, ενώ οι ομοφυλόφιλες γυναίκες φαίνεται να είναι οι πρώτες που εκτοπίστηκαν από αυτές τις περιοχές, καθώς κατά μέσο όρο είχαν χαμηλότερο εισόδημα σε σχέση με τους άνδρες. Ο κοινωνιολόγος Ghaziani εξηγεί: «Οι λεσβίες κάνουν την αρχή, αλλά υπάρχουν αρκετοί λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι δεν το γνωρίζουν απαραίτητα αυτό. Οι λεσβίες τείνουν να συνδέονται με τον υπάρχον χώρο - καφετέριες, θέατρα, παντοπωλεία. Όταν φτάνουν οι ομοφυλόφιλοι άνδρες, ωστόσο, τείνουν να χτίζουν νέους θεσμούς - νέα εστιατόρια, καταστήματα, bar - και οι αξίες των ακινήτων αρχίζουν να ανεβαίνουν. Τα straight άτομα έρχονται τελευταία, οι λεσβίες απωθούνται και η διαδικασία επαναλαμβάνεται».

2.6 BALLROOM CULTURE KAI HOUSES/OIKOI

Η Ball κουλτούρα και τα Houses είναι μια κουλτούρα και χώροι, αντίστοιχα, που αποτελούν πεδία σχετικά αδιερεύνητα καθώς στη βιβλιογραφία εμφανίζονται τα τελευταία χρόνια. Η συγκεκριμένη κοινότητα διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοποίηση και στην δημιουργία της αίσθησης του ανήκειν για τα gay και trans άτομα του 20ου αιώνα. Πολλά από αυτά τα άτομα αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους ή ακόμα και εκδιώχθηκαν μετά την αποκάλυψη της σεξουαλικής ή έμφυλης ταυτότητάς τους, ενώ πολλά έμειναν άστεγα ή κατέφευγαν σε επιδοτούμενες δομές. Ακόμα η μεγαλύτερη μερίδα των trans θηλυκοτήτων κατέφευγαν στην σεξεργασία, με τους Hwahng, και Nuttbrock να παρατηρούν ότι τα μέλη της κοινότητας συχνά καταφεύγουν στις πιο επικίνδυνες μορφές

σεξουαλικής δουλειάς επειδή τους «αποδίδεται χαμηλότερη κοινωνική θέση με μια εθνοπολιτισμική κοινότητα ήδη χαμηλής κοινωνικοοικονομικής θέσης». Αυτό καθιστούσε πιο εύκολο, τα άτομα αυτά να προσβληθούν από HIV και σεξουαλικά μεταδιδόμενες λοιμώξεις (ΣΜΝ), να βιώσουν βία και βιασμό. Η οικογενειακή δομή των Houses παρείχε κάτι παραπάνω από απλή στέγαση για τα περιθωριοποιημένα άτομα καθώς τους προσέφερε και το αίσθημα της ασφάλειας (ασύλου).

Ο συντηρητισμός της δεκαετίας του 1900 ανάγκασε την ομοφυλοφιλική κουλτούρα να υποκρύπτεται και να «ανθίζει» υπόγεια κάτι που οδήγησε στην εμφάνιση των balls. Ως ball ορίζεται μια κοινωνική εκδήλωση κατά την οποία διαφορετικοί οίκοι διαγωνίζονται με θέμα τον χορό και το performance. Τα περισσότερα ξεκίνησαν στο Χάρλεμ τη δεκαετία του 1920, ενώ πιο γνωστά θεωρούνται αυτά που πραγματοποιήθηκαν την επόμενη δεκαετία στο καζίνο του Μανχάταν στη Νέα Υόρκη. «Ο ρατσισμός αφθονούσε εκείνη την εποχή, και αυτός τους λίγους χώρους όπου το χρώμα αγνοήθηκε» (Casebeer, 1999). Ως εκ τούτου, τα balls προσέλκυαν πάνω από 4000 μαύρους, όλων

των φύλων και σεξουαλικών προσανατολισμών, που ήταν θεατές και διαγωνιζόμενοι. Τα balls εξαπλώνονται με νέα σκηνή την πόλη του Σικάγο. Τα Houses αλλά και άτομα ανεξάρτητα από κάποιον οίκο, διαγωνίζονται κάθε μήνα πάνω σε διάφορες κατηγορίες και κρίνονται από διασημότητες ή πρώην συμμετέχοντες με κάποια φήμη όπου αποτελούν την κριτική επιτροπή. Ο διαγωνισμός περιλάμβανε το περπάτημα της πασαρέλας και το χορό, που συνοδεύονταν και από απαγγελία πρόζας. Κάθε παράσταση βαθμολογείται από τους κριτές σε μια αριθμητική κλίμακα από το 1 έως το 10. Η βαθμολογία στηρίζεται αρχικά στο αντικειμενικό κριτήριο της πιστής τήρησης της κατηγορίας ενώ έπειτα αξιολογούνται τα κοστούμια, η δημιουργικότητα των παραστάσεων και η συνολική συμπάθεια. Η κριτική επιτροπή είναι υπεύθυνη για την επινόηση και εισαγωγή κάθε κατηγορίας και τη διατήρηση του προγράμματος του ball. Οι κατηγορίες στις οποίες διαγωνίζονταν αφορούσαν κυρίως την αναπαράσταση διαφορετικών κοινωνικών προτύπων, προσπαθώντας να μιμηθούν όσο γίνεται πιο ρεαλιστικά συγκεκριμένες συμπεριφορές. Για παράδειγμα μια από αυτές τις κατηγορίες είναι το «Butch Queen Realness», όπου οι ομοφυλόφιλοι άντρες,

The House of Xtravaganza at Tracks, Chanté Regnault

At the 2019 "Escape from Arkham" Kiki ball in the Bronx, NY, Two-Face vogues and slays the competition. Kareem Worrell.

Octavia St. Laurent walking at Elks Lodge Catherine McGann/Getty Images

ανεξάρτητα από το αν οι ίδιοι παρουσιάζονται ως αρσενικοί ή θηλυκοί, κρίνονται από την ικανότητά τους να «περιούνται» ως ετεροφυλόφιλοι. Το έπαθλο αυτών των διαγωνισμών δεν ήταν λεφτά ούτε κάποιο υλικό αγαθό, ήταν απλά η τιμή και η φήμη, με άλλα λόγια η συμβολική αναγνώριση στο πλαίσιο της κοινότητας, η νίκη σε κάποια κατηγορία του «χορού». Όπως εκφράζει ο θεωρητικός και εθνογράφος Marlon M. Bailey, «τα queer μέλη της κοινότητας των ballroom χρησιμοποιούν το performance για να αποδεσμεύσουν τους εαυτούς τους από την θεώρηση ότι αποτελούν υποκείμενα που δεν συμμορφώνονται με το φύλο και το σεξ. Η αποδέσμευση αυτή μέσω του performance ή του «passing» είναι μια απαραίτητη στρατηγική με την οποία αποφεύγονται οι διακρίσεις και η βία στον αστικό χώρο». Η Ballroom κοινότητα αμφισβητώντας το δίπολο του φύλου, υποστήριζε πως το φύλο είναι ρευστό και σχεσιακό και καταργούσε τα όρια των διάφορων ταυτοτήτων φύλου και σεξουαλικότητας. Στα μέλη της δινόταν η ευκαιρία να αυτοπροσδιορίζονται και να εκφράζουν τη σεξουαλικότητά τους όπως αυτά επιθυμούσαν. (Μάντσεη, 2019)

Ένα House (οίκος) ορίζεται ως μια ομάδα ανθρώπων, από ομοφυλόφιλα αγόρια και trans άτομα λατινικής και αφρικανικής καταγωγής, που δημιουργούν «οικογενειακούς» δεσμούς μεταξύ τους συγκατοικώντας όλοι μαζί στο ίδιο διαμέρισμα. Το House εκπροσωπείται από μια διορισμένη «Μητέρα» και/ή «Πατέρα» που αποτελεί κατά κάποιον τρόπο την/τον αρχηγό της ομάδας και συνήθως το ιδρυτικό μέλος, ενώ τα υπόλοιπα μέλη ονομάζονται τα «παιδιά» της «οικογένειας». Παλαιότεροι οίκοι όμως διόριζαν τον αρχηγό τους από τους προηγούμενους ηγέτες. «Ο ρόλος της μητέρας συνδέεται με μια προσωπικότητα που φροντίζει και περιθάλπει. Ο ρόλος του πατέρα συνήθως συνδέεται με μια αμυντική και προστατευτική περσόνα» (House of Latex, 2006). Τα «παιδιά» μπορεί να ήταν οποιασδήποτε ηλικίας, φυλής, ταυτότητας φύλου, σεξουαλικού

προσανατολισμού και καταγωγής. Οι οικογένειες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην επιβίωση και ανάπτυξη της μη λευκής ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας στις Η.Π.Α., ενώ εμφανίζονται μέχρι και σήμερα. Συγκεκριμένα υπάρχουν 35-50 παγκόσμια αναγνωρισμένοι οίκοι που συμμετέχουν σε balls. Στόχος κάθε οίκου είναι να διατηρεί καλή φήμη κατά την συμμετοχή του στους αγώνες και συγκεκριμένα κάθε ηγέτης να φέρνει νίκες κερδίζοντας βραβεία σταθερά σε μία συγκεκριμένη κατηγορία με απώτερο σκοπό να γίνει θρύλος και να αναγνωρίζεται ευρέως από άλλους οίκους. Καθώς στις κοινότητες των μαύρων και των λατίνων υπήρχε έντονα το φαινόμενο της ομοφοβίας και της τρανσφοβίας, νέα queer άτομα αναγκάζονταν να φύγουν από το σπίτι τους και να αναζητήσουν υποστήριξη από κάποιο House. Σύμφωνα με τον Frank Mizrahi του Οίκου Mizrahi, «το House συχνά είναι το μόνο μέρος όπου trans άτομα μπορούν να γιορτάσουν τη μετάβαση του φύλου τους χωρίς επίκριση». (Phillips, 2011)

Misty and Jimmy Paulette in a taxi
-Nan Goldin

keyword:

ATHENS

3.1 ΓΚΕΤΟ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ:

Ο David Harvey, καθηγητής ανθρωπολογίας και γεωγραφίας, σε μία συνέντευξη του στο “Encounter Athens” μιλάει για περιοχές της Αθήνας που χαρακτηρίζονται ως «γκέτο» από τα μέσα ενημέρωσης (Άγιος Παντελεήμονας, πλατεία Βικτωρίας, το Γεράνι κ.α.) και αναφέρει: «[...]Πραγματικά, όμως, με εντυπωσιάζει η χρήση του όρου «γκέτο» εδώ. Ίσως θα έπρεπε να απαντήσετε στην κυρίαρχη ρητορική, επιστρατεύοντας λίγο χιούμορ. Να θέσετε από την πλευρά σας πρόβλημα γκετοποίησης στις γειτονίες των πλουσίων: «Κάτι πρέπει να γίνει εδώ! Πρέπει να τονώσουμε τη διαφορετικότητα σ’ αυτές τις γειτονίες, που υποφέρουν από υπερβολική ομοιογένεια εισοδημάτων!»! Στις Ηνωμένες Πολιτείες δεν χρησιμοποιούν πια τον όρο γκέτο. Αν κάποιοι ζουν σήμερα σε γκέτο είναι οι πλούσιοι κάτοικοι των πόλεων. Αναφέρομαι σε όλες εκείνες τις περικλειστές κοινότητες πλουσίων, γνωστές ως “gated communities”». Σύμφωνα με τα παραπάνω, αντιλαμβανόμαστε πως η χρήση του όρου γκέτο από τα Μ.Μ.Ε. αλλά και από την ίδια την πολιτεία, δεν είναι δόκιμη για την περιγραφή περιοχών του κέντρου της Αθήνας και αποτελεί απόρροια ρατσιστικών αντιλήψεων. Σε πολλά άρθρα περιοχές όπως το Γκάζι, η Ομόνοια και τα Εξάρχεια χαρακτηρίζονται ως «γκέτο» στην προσπάθεια περιγραφής μιας «άλλης» πραγματικότητας, επειδή συναντώνται κοινωνικά στιγματισμένες ομάδες (όπως η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα), γεγονός το οποίο εντείνει τη διάκριση που υφίσταται. Σε αντίθεση με τη γειτονιά του Schöneberg που αναγνωρίζεται ως gayborhood του Βερολίνου σε ιστοσελίδες και ταξιδιωτικούς οδηγούς, η Αθήνα δεν έχει αναγνωρισμένη gay συνοικία και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί καμία περιοχή της γκέτο για την queer κοινότητα. Αντί λοιπόν να αντιλαμβανόμαστε την κατάσταση που επικρατεί στις περιοχές αυτές ως «προβληματική», θα γίνει μια προσπάθεια ανάγνωσης τόσο της κινητικότητας και της δραστηριοποίησης της queer κοινότητας όσο και των ίδιων των περιοχών.

3.2.ΑΓΚΑΖΙ

Στο άρθρο του καθηγητή κοινωνικής και ιστορικής ανθρωπολογίας του φύλου, Κώστα Γιαννακόπουλου «Ένα κενό μέσα στην πόλη: Χώρος, διαφορά και ουτοπία στον Κεραμεικό και το Γκάζι», γίνεται αναφορά στη συγκρότηση της διαφοράς μέσω της διαδικασίας της κατοίκησης και οικειοποίησης της περιοχής του κέντρου της Αθήνας. Στο πλαίσιο συνύπαρξης του χώρου και των σχέσεων εξουσίας, ιδιαίτερα σημαντική είναι η χωρική προσέγγιση της διαφοράς και όπως υποδεικνύει και ο γεωγράφος David Sibley, ο τρόπος με τον οποίο ο χώρος οργανώνεται επηρεάζει την αντίληψη του άλλου είτε ως ξένου και απειλητικού είτε ως απλώς διαφορετικού. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο άρθρο, το Μεταξουργείο/Κεραμεικό και το Γκάζι αποτελούν χώρους συνύπαρξης και συγκατοίκησης διαφορετικών κοινωνικών ομάδων ως προς την τάξη, την εθνότητα και τη σεξουαλικότητα.

Τα περισσότερα gay bar της Αθήνας έχουν μεταφερθεί στο Γκάζι με αποτέλεσμα να αναφέρονται σε αυτό ως gay village. Η queer κοινότητα συγκεντρώνεται στην περιοχή αναζητώντας ένα ασφαλές και ομοιογενές κοινωνικό περιβάλλον, αποφεύγοντας με αυτόν τον τρόπο ρατσιστικές και ομοφοβικές συμπεριφορές. Παρόλα αυτά τα gay bars λειτουργούν περισσότερο ως χώροι γνωριμίας και όχι ως σημεία αφητηρίας μιας gay κοινότητας σε αντίθεση με το πως λειτουργούσε η Ballroom σκηνή τις δεκαετίες του '80 και του '90. Δεν δημιουργούνται χώροι για την φιλοξενία της queer κουλτούρας αλλά χώροι εμπορικής εκμετάλλευσής της.

Στο Γκάζι, για τις ανάγκες του εργοστασίου και τη φιλοξενία των εργατών, αναπτύσσονταν εργατικές κατοικίες (γκαζοχώρι) χαμηλής ποιότητας. Λίγο μετά το 1910, στην περιοχή του γκαζοχωρίου εγκαταστάθηκε η πλειονότητα των οίκων ανοχής

της Αθήνας. Έτσι, η περιοχή απέκτησε κακόφημο όνομα, και το προσωνύμιο «γκαζοχωρίτης» δινόταν στον τακτικό θαμώνα των οίκων αυτών, ενώ «γκαζοχωρίτισσες» ονομάζονταν οι ιερόδουλες που δούλευαν εκεί. (Μαχαίρας, 1986). Από τη δεκαετία του '70 πολλοί από τους παλιότερους κατοίκους άρχισαν να εγκαταλείπουν την περιοχή για τα προάστια. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη και εκκένωση κατοικιών οι οποίες ενίσχυαν την υποβαθμισμένη εικόνα της περιοχής ενώ σε αυτά έβρισκαν «καταφύγιο» μετανάστες και «περιθωριακοί». Κατά τη δεκαετία του 1990, ξεκίνησε η διαδικασία εξευγενισμού της περιοχής με την ανάπτυξη του Γκαζοχωρίου το 1992, ενώ αυτή ήταν και η περίοδος που εγκαινιάστηκαν τα πρώτα gay bars, όπως προαναφέρθηκε. Σε επόμενα στάδια εξευγενισμού της περιοχής στο Γκάζι, στο πρώην εργοστάσιο Φωταερίου δημιουργείται μια πολιτιστική γειτονιά (cultural district) με τον πολυχώρο «Τεχνόπολις» και έπειτα το 2007 κατασκευάζεται ο σταθμός του μετρό «Κεραμεικός» που καθιστά πλέον εύκολη την πρόσβαση στην περιοχή. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την έντονη αύξηση της επισκεψιμότητας της περιοχής ωθώντας τους επιχειρηματίες στην επένδυση και δημιουργία νέων χώρων εστίασης και κατοίκησης αλλά ακόμα και αναστύλωση παλιών κτηρίων. Εξαιτίας των επενδύσεων αυτών οι αντικειμενικές αξίες της περιοχής, οι τιμές αγορών και ενοικίασης αυξήθηκαν. Χαρακτηριστικά κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης στις περισσότερες περιοχές της Αττικής οι τιμές είχαν καθοδική πορεία ενώ στο Γκάζι σημειώθηκε έντονη ανοδική πορεία. Η ομοφυλοφιλική κοινότητα αποτέλεσε το σημαντικότερο τμήμα του συλλογικού κεφαλαίου που αναπτύχθηκε στο Γκάζι και η χωρική της οργάνωση στην περιοχή συσπείρωσε, μετέπειτα, πλήθος καλλιτεχνών, οι οποίοι με τη σειρά τους δημιούργησαν τοπικά άτυπα δίκτυα πολιτιστικής έκφρασης όπως καλλιτεχνικά στούντιο, γκαλερί, θεατρικές ομάδες. Οι συνεχείς, όμως, ανατιμήσεις των ενοικίων και το αίσθημα της εμπορευματοποίησης της τοπικής πολιτιστικής έκφρασης δεν έδωσε χώρο για την ανάπτυξή τους.

3.2.β ΜΕΤΑΞΟΥΡΓΕΙΟ

Στην περιοχή του Μεταξουργείου πλειοψηφία των κατοίκων αποτελούσε το εργατικό δυναμικό από τις τοπικές βιοτεχνίες αλλά και αστικές οικογένειες που κατοικούσαν στα νεοκλασικά σωζόμενα κτήρια της περιοχής. Από το 1982, όπως και στο Γκάζι, οι οικίοι ανοχής αυξάνονταν με αρκετά γρήγορο ρυθμό, καθιστώντας πλέον την περιοχή «κακόφημη». Παράλληλα, έπειτα από την απειλή της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, εμφανίζεται το φαινόμενο της προαστιοποίησης στην Αθήνα κατά το οποίο πολλές οικογένειες αποφάσισαν να εγκαταλείψουν την περιοχή και να μετακινηθούν προς τα προάστια. Παρατηρούνται έτσι δύο αντίθετες ανθρωπορές, οι παλιοί κάτοικοι εγκατέλειπαν την περιοχή για ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο και οι μετανάστες και οι εκδιδόμενες γυναίκες εισέρχονταν σε αυτή. (Χατζήνα, 2006) Οι δεκαετίες που ακολούθησαν, αποτέλεσαν την περίοδο παρακμής του Μεταξουργείου και την ταυτόχρονη πτώση των τιμών των ακινήτων. Από τη δεκαετία του 90' ξεκινάνε οι απόπειρες εξευγενισμού της περιοχής του Μεταξουργείου με έντονο πολιτιστικό χαρακτήρα καθώς εγκαινιάζονται έξι νέοι θεατρικοί χώροι. Οι χαμηλές τιμές ενοικίασης, η εύκολη πρόσβαση της περιοχής, η σύνδεση της με το κέντρο της Αθήνας αλλά και η πληθώρα ανεκμετάλλευτων χώρων την καθιστούν ιδανική για θεατρικές επιχειρήσεις. Έτσι το Μεταξουργείο γίνεται γνωστό ως μία εναλλακτική θεατρική γειτονιά και πολλοί νέοι (και μη) ηθοποιοί αρχίζουν να κατοικούν σε αυτή, ενώ εμφανίζονται τα πρώτα «εναλλακτικά» καφενεία και bars και οι πρώτες γκαλερί, λόγω της καλλιτεχνικής συσπείρωσης. Αποτέλεσμα των νέων κοινωνικών και χωρικών μεταβολών και της αύξησης των ενοικίων που επέφερε ο εξευγενισμός του Μεταξουργείου, είναι η μετακίνηση ατόμων χαμηλών κοινωνικών τάξεων που διέμεναν μέχρι πρότινος στην περιοχή και την παραχώρηση των ακινήτων σε νέους πιο εύπορους κατοίκους. Παρατηρείται, δηλαδή, η μετατόπιση αυτών των ομάδων σε περιοχές της Ακαδημίας Πλάτωνος και του Κολωνού, ή ακόμα και σε κάποιες περιπτώσεις να μένουν άστεγες.

3.2.γ ΟΜΟΝΟΙΑ

«Πηγαίνω στο κέντρο μιας πόλης σημαίνει συναντώ την κοινωνική 'αλήθεια', δηλαδή συμμετέχω στην υπέροχη πληρότητα της πραγματικότητας», επισημαίνει ο Γάλλος θεωρητικός Roland Barthes. Ο συγγραφέας Μένης Κουμανταρέας υπογραμμίζει, για την περιοχή της Ομόνοιας και συγκεκριμένα για την πλατεία, το γεγονός ότι ως «ανοιχτή» πλατεία καταφέρνει να καταργήσει κάθε κοινωνικό διαχωρισμό αλλά και την έννοια της ιδιοκτησίας καθώς κανένας κάτοικος της περιοχής δεν επιθυμεί να ιδιοποιηθεί τον χώρο αυτό τόσο, σε σχέση με τους καθημερινά αμέτρητους περαστικούς και θαμώνες της. Κανείς θα μπορούσε να πει πως η πλατεία Ομόνοιας κρατάει ακόμα τον χαρακτήρα που περιγράφει ο R. Barthes για μία περιοχή στο κέντρο μιας πόλης αφού εκεί συναντάς και τις δύο πλευρές της. Δηλαδή την πλευρά με τις «κοινωνικές προβληματικές» όπως η εγκληματικότητα, η διακίνηση ναρκωτικών, οι παράνομοι οικίοι ανοχής, το παρεμπόριο, η έντονη κατοικισή της από ομάδες του περιθωρίου ενώ η άλλη είναι αυτή με την έντονη εμπορική δραστηριότητα, τα ξενοδοχεία την Εθνική Τράπεζα κλπ. Η Ομόνοια αποτελεί μέρος που «φιλοξενεί» τα ευάλωτα άτομα της Αθήνας καθώς για πολλούς αποτελεί το «άλλο κέντρο». Παράδοξο της περιοχής αποτελεί η κατά περιπτώσεις δυσaréσκεια της αστυνομίας αλλά και των καταστηματαρχών με τις προαναφερόμενες ομάδες ανθρώπων ενώ στην πραγματικότητα επωφελούνται από αυτούς. Το ίδιο το κοινωνικό σύνολο που κατακρίνει την πλατεία και τους θαμώνες της είναι αυτό που κάνει τα πάντα για την συνεχή υποβάθμισή της. Χρήστες, άστεγοι, φτωχοί, μετανάστες/ μετανάστριες, πρόσφυγες, τρανς σεξεργάτριες, ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα είναι τα άτομα που για το σύνολο «λερώνουν» την εικόνα του κέντρου. Ακόμα ένα παράδοξο της περιοχής είναι το πως η Ομόνοια, από την μία οδηγεί στο «καλό» κέντρο μέσω της Πανεπιστημίου ενώ αντίθετα γύρω από την πλατεία και στα στενά της συναντώνται trans σεξεργάτριες, εκδιδόμενα gay αγόρια και κινηματογράφοι

πορνό που αποτελούν για χρόνια στέκια ομοφυλοφιλικών συνευρέσεων. Συμπεραίνουμε έτσι λοιπόν πως το μοναδικό «αξιοθέατο» της περιοχής είναι οι άνθρωποι όπου τη ζουν.

3.2.δ ΕΞΑΡΧΕΙΑ

Μια ακόμη περιοχή που πολλοί αναφέρονται σε αυτή ως «άβατο» (γκέτο), είναι αυτή των Εξαρχείων, εξαιτίας των έντονων μεταναστευτικών ροών και την συχνή δραστηριοποίηση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας σε αυτή. Από τα τέλη του '70, λόγω των φτηνών ενοικίων, τα Εξάρχεια φιλοξένησαν χώρους επαναστατικών ιδεών με έντονο χαρακτήρα αντίθετο στην πολιτική της εποχής. Σε εφημερίδα της εποχής αναφέρεται: «Τα Εξάρχεια {είναι} ένας τόπος που στο πρόσωπό του συνοψίζεται άρτιο το μοντέλο μιας αντικοινωνικότητας. Ένας τόπος «εστία» του περιθωρίου, κάθε λογής περιθωρίου: αναρχικοί, αναρχοαυτόνομοι, αριστεριστές, ναρκομανείς, πανκς, ομοφυλόφιλοι, αλκοολικοί, μικροκλεφτρόνια, αργόσχολοι και χαραμοφάδες». Ακόμα στην ευρύτερη περιοχή των Εξαρχείων γινότουσαν καταλήψεις που ενίσχυαν την αντικουλτούρα της περιόδου που μετέφεραν νεωτεριστικές ιδέες από τον δυτικό κόσμο που βασίζονταν στα δικαιώματα των μαύρων και των ομοφυλόφιλων, στη σεξουαλική επανάσταση, στο φεμινισμό κλπ. Ουσιαστικά τα Εξάρχεια ήταν τόπος μέσα στον οποίο αμφισβητήθηκαν οι ιδεολογίες που ίσχυαν μέχρι την περίοδο της Χούντας. Η αντικουλτούρα των Εξαρχείων αποτυπώθηκε και σε εναλλακτικά περιοδικά της εποχής που ασκούσαν κριτική στο χώρο του θεάματος, στην ψυχιατρική, στον милитарισμό, ενώ από την άλλη υποστήριζαν οικολογικά θέματα, τη σεξουαλική

χειραφέτηση και τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων. Κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης παρατηρείται στην περιοχή των Εξαρχείων πλήθος διατηρητέων και ιδιαίτερα στη συνοικία Μουσείο-Εξάρχεια-Νεάπολη, τα περισσότερα από τα οποία βρίσκονταν σε ετοιμόρροπη κατάσταση και καταλάμβαναν μεγάλο μέρος της περιοχής χωρίς να εξυπηρετούν κάποιο σκοπό όπως η ανάγκη στέγασης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, ενώ δινόταν έφορο έδαφος για την κατάληψη αυτών. Όπως προαναφέρθηκε τα Εξάρχεια περιγράφονται από τα ΜΜΕ ως «άβατο», «αναρχικό οχυρό» ή «δυσπρόσιτη περιοχή». Όλα αυτά διαψεύδονται καθώς αποτελεί χώρο μέσα στον οποίο αναδείχθηκε ο τομέας της ερασιτεχνικής σύγχρονης τέχνης, του πολιτισμού και της πολιτικής αμφισβήτησης. Ο κινηματογραφιστής Άγγελος Φρατζής αναφέρει: «Όταν έχεις μια πλατεία στην οποία μπορούν και συνυπάρχουν αναρχικοί, χίπστερ, παπούδες, γιαγιάδες και παιδιά τότε μιλάς για το ακριβώς αντίθετο του γκέτο». Παρά τις προσπάθειες εξευγενισμού της περιοχής καταφέρνει ακόμα να διατηρεί εν μέρει τον χαρακτήρα της όμως οι ανατιμήσεις των ενοικίων φαίνεται να παραμένουν μέχρι σήμερα ενώ παράλληλα με αυτές φαίνονται κάποιες τάσεις υποβάθμισης που ανάγκασαν κατοίκους της να την εγκαταλείψουν. Μεγάλη μερίδα κατοίκων περιγράφουν για την περιοχή πως η κοινωνία εναντιώνεται στα αδύναμα στρώματά της, αντί να αντιμετωπίσει τα αίτια που δημιουργούν και αναπαράγουν πρακτικές μίσους.

3.3 QUEER ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Οι πρώτες οργανώσεις-ομάδες που αφορούν ζητήματα σεξουαλικής απελευθέρωσης εμφανίζονται στην Ελλάδα στα μέσα της δεκαετίας του '70. Αρχικά αφορούν αποκλειστικά φεμινιστικά ζητήματα επηρεασμένα από το δεύτερο κύμα³ ενώ μόλις λίγο αργότερα ιδρύθηκε το Απελευθερωτικό Κίνημα Ομοφυλόφιλων Ελλάδας (ΑΚΟΕ). Από την δεκαετία του 1980, γίνονται οι πρώτες απόπειρες διοργάνωσης Φεστιβάλ Υπερηφάνειας για τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Συγκεκριμένα, στις 26 Ιουνίου 1982 στο Ζάππειο το Απελευθερωτικό Κίνημα Ομοφυλόφιλων Ελλάδας οργάνωσε συλλαλητήριο με πλακάτ που έγραφαν «Η ομοφυλοφιλία είναι ανθρώπινη δυνατότητα-διστραμμένη είναι η κοινωνία σας». Σήμερα, στην Ελλάδα οι θεσμικές προσπάθειες για την άρση των διακρίσεων της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας είναι περιορισμένες και εντοπίζονται κυρίως στην Αθήνα, με αποτέλεσμα να καθίσταται δύσκολη η παροχή βοήθειας σε μέλη της κοινότητας που δεν κατοικούν σε αυτή. Στην Αθήνα εντοπίζονται περίπου 10 μεγάλες οργανώσεις για την υποστήριξη των ΛΟΑΤΚΙ+ ζητημάτων διάκρισης. Μερικές από αυτές είναι οι: «Ομοφυλοφιλική και Λεσβιακή Κοινότητα

Ελλάδας», «Colour Youth», «Υπερήφανοι Γονείς», «Proud-seniors», «OrlandoLGBT+», «Red Umbrella», κ.α. Παρόλα αυτά καμία από τις παραπάνω οργανώσεις δεν αποτελεί ξενώνα ή χώρο στέγασης ευάλωτων ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Η οργάνωση «Colour Youth» αναφέρει: «δεν υπάρχουν θεσμικές εναλλακτικές που να ανταποκρίνονται ειδικά στις ανάγκες της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας. Εξαρτάται από το αν είσαι αρκετά τυχερός ή αν έχεις πρόσβαση σε υποστηρικτικά δίκτυα. Τα δίκτυα διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο [...]. Συνήθως τα ΜΜΕ είναι χρήσιμα, είτε άμεσα, δηλαδή στην αναζήτηση από κάποιο άτομο ενός άλλου ικανού να το φιλοξενήσει, είτε έμμεσα, μέσω της παροχής οδηγιών και συμβουλών». Τα θέματα σχετικά με την έμφυλη ταυτότητα και τη σεξουαλικότητα, μέχρι πρόσφατα ήταν στην αφάνεια. Η δολοφονία του ΛΟΑΤΚΙ+ ακτιβιστή Ζακ Κωστόπουλου στις 21 Σεπτεμβρίου του 2018, αποτέλεσε έναυσμα για την κινητοποίηση περισσότερων οργανώσεων και την ενασχόλησή τους με τις queer προβληματικές. Κάτι ακόμα που έχει πυροδοτήσει την απασχόληση με ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα, είναι η ενίσχυση του ελληνικού φεμινιστικού κινήματος, αλλά και η ευρεία ανησυχία σε σχέση με τα ποσοστά αύξησης των γυναικοκτονιών και της έμφυλης βίας.

Ο δήμος Αθηναίων και δέκα οργανώσεις που ασχολούνται με τα ζητήματα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας (Υπερήφανοι Γονείς Ελλάδας, Σύλλογος Οροθετικών Ελλάδος - Θετική Φωνή, Proud Seniors Greece, Ελληνική Κοινότητα Ίντερσεξ, Πολύχρωμο Σχολείο, Rainbow Seniors, Οικογένειες Ουράνιο Τόξο, Ομάδα ΛΟΑΤΚΙ+ Εργασιακής Υποστήριξης, Colour Youth), υπέγραψαν τον Σεπτέμβριο του 2023 μνημόνιο συνεργασίας για τη δημιουργία ενός ξενώνα για ευάλωτα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα που προγραμματίζεται να λειτουργήσει την άνοιξη του 2024. Υπάρχον κτήριο στην οδό Επίκουρου, παραχωρήθηκε από το Εθνικό Κέντρο Πρόνοιας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και θα εγκαινιαστεί για την λειτουργία του ξενώνα. Το κτήριο θα μπορεί να φιλοξενήσει έως 75 άτομα, καθώς θα περιλαμβάνει

³ Ο φεμινισμός έχει 4 κύματα με το πρώτο να χρονολογείται το 19ο έως τις αρχές του 20ου αιώνα. Ξεκίνησε στον δυτικό κόσμο από γυναίκες μεσαίας ή ανώτερης κοινωνικής τάξης, απαιτώντας κοινωνικά, εργατικά, εκπαιδευτικά και πολιτικά δικαιώματα με στόχο την επίτευξη της νομικής ισότητας και πολιτικής εξίσωσης μέσω της απόκτησης ψήφου. Οι φεμινίστριες του κύματος ονομάστηκαν σουφραζέτες. Το δεύτερο χρονολογείται από το 1960 έως και τα τέλη του 1980 και επικεντρώνεται στην ενίσχυση της κοινωνικής θέσης των γυναικών και στον αναπροσδιορισμό του ρόλου τους στην κοινωνία. Ζητήματα που απασχόλησαν το κύμα ήταν η ενδοοικογενειακή βία, οι νομικές ανισότητες στον εργασιακό χώρο, η πορνεία, ο βιασμός και θέματα αναπαραγωγής και σεξουαλικότητας. Το τρίτο κύμα χρονολογείται από το 1990 έως και το 2010 και αμφισβήτησε αντιλήψεις γύρω από τους ρόλους των φύλων, την σεξουαλικότητα και την ταυτότητα. Το τέταρτο είναι σε εξέλιξη καθώς χρονολογείται από το 2010 μέχρι και σήμερα, ονομάζεται νέο-φεμινισμός επικεντρώνεται στην κουλτούρα της βίας (rape culture) από την παρενόχληση στον δρόμο, τις σεξουαλικές επιθέσεις έως και τις γυναικοκτονίες. Ακόμη τίθενται το ζήτημα της συμπερίληψης των διεμφυλικών θηλυκοτήτων.

35 δωμάτια χωρητικότητας από ένα έως δύο άτομα, ενώ θα περιέχει χώρους εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων. Θα παρέχονται, ακόμα, υπηρεσίες συμβουλευτικής, ιατρικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Παρόλο που πολλά από τα ευάλωτα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας είναι ανήλικα, υποστηρίζεται, προς το παρόν, πως ο ξενώνας θα αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες στέγασης ατόμων κάτω των 18 ετών λόγω «έλλειψης εξειδικευμένων υπηρεσιών», όπως αναφέρεται σε άρθρο του Θεόδωρη Αντωνόπουλου στην εφημερίδα LIFO. Παρότι το εγχείρημα αυτό του δήμου Αθηναίων φαίνεται να προσπαθεί να επιλύσει τις ανάγκες στέγασης της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας της περιοχής, η προσπάθεια αυτή δεν είναι επαρκής καθώς είναι μεγάλος ο αριθμός ευάλωτων queer ατόμων τόσο ενήλικων όσο ανήλικων. Από τη στιγμή που δεν έχει τεθεί ακόμα σε λειτουργία ο ξενώνας, δεν μπορούμε να προβλέψουμε την επιρροή και τη βοήθειά του στα προβλήματα ένταξης που αντιμετωπίζουν τα queer άτομα, όμως από όσα δείχνουν οι πληροφορίες για το χαρακτήρα του κτηρίου φαίνεται να λειτουργεί περισσότερο ως κατάλυμα και όχι ως «οικία». Όπως αναφέρθηκε και στο παράδειγμα των «Houses», τα queer άτομα δεν αναζητούν απλά ένα χώρο στέγασης, αλλά έναν «οικογενειακό» χώρο μέσα στον οποίο θα αισθάνονται ασφάλεια και το συναίσθημα του ανήκειν.

Kenny putting on his makeup -Nan Goldin

ΣΥ ΜΠΕ ΡΑ ΣΜΑ ΤΑ

Στην ερευνητική αυτή έγινε μια προσπάθεια διερεύνησης της σχέσης του χώρου και της σεξουαλικής και έμφυλης ταυτότητας. Η σχέση αυτή, επηρεάζεται άμεσα από τις κοινωνικές ανισότητες και διακρίσεις που χαρακτηρίζουν το κοινωνικό σύνολο, οδηγώντας στο φαινόμενο του χωρικού διαχωρισμού. Συγκεκριμένα μελετήθηκε το πώς ο κοινωνικο-χωρικός διαχωρισμός επηρεάζει τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας και προκαλεί τη συσπείρωσή της, αλλά και οδήγησε στη δημιουργία χώρων μέσα στους οποίους θα μπορούν να επιτελούν τόσο την έμφυλη όσο και τη σεξουαλική τους ταυτότητα με κύριο γνώμονα το αίσθημα της αποδοχής. Επιχειρήθηκε η αναγνώριση των παραπάνω στοιχείων στο αστικό τοπίο της Αθήνας αλλά και οι συνθήκες που επικρατούν σε σχέση με την queer κοινότητα.

Παρατηρείται η συστηματική περιθωριοποίηση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας και η δημιουργία χωρικών διακρίσεων στο πλαίσιο της πόλης. Βασιζόμενες σε θεωρίες και μελέτες γύρω από τον κοινωνικό αποκλεισμό και τον χωρικό διαχωρισμό. Η queer κοινότητα είτε έμμεσα είτε άμεσα αναγκάζεται να καταφύγει σε χώρους απομακρυσμένους από ρατσιστικές συμπεριφορές της ετεροκανονικής κοινωνίας. Αποτέλεσμα αυτών αποτέλεσε η δημιουργία περιοχών που εμφανίζουν κοινά χαρακτηριστικά με αυτά των περιοχών γκέτο. Τα gay villages που ενώ αποτελούσαν ένα μικρό κομμάτι του αστικού ιστού, λόγω της έντονης ανάγκης αλληλεπίδρασης των queer ατόμων, αποτέλεσαν και αποτελούν μέχρι σήμερα, σημείο καμπής για την ανάπτυξη και την ανάδειξη της queer κουλτούρας. Θα μπορούσαν ίσως να χαρακτηριστούν ως ετεροτοπίες. Όμως με την συστηματική εμπορευματοποίηση και την οικονομική εκμετάλλευση των περιοχών αυτών αλλά και με την εμφάνιση του φαινομένου του gentrification, οι περιοχές έχασαν τον χαρακτήρα τους δημιουργώντας εκ νέου περιθωριοποίηση των μελών μεταξύ της κοινότητας.

Η ανάγκη για συσπείρωση και οικειοποίηση τόπων επεκτάθηκε περεταίρω με την εμφάνιση των Houses σε περιοχές του δυτικού κόσμου. Τα Houses αποτέλεσαν μια ουσιαστική λύση και απάντηση στις πραγματικές ανάγκες των queer ατόμων του 20ου αιώνα, κάτι που μοιάζει να απουσιάζει από την σημερινή αντιμετώπιση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας. Η σημερινή queer κουλτούρα αντιμετωπίζεται ως καπιταλιστικό προϊόν με σκοπό την κερδοσκοπία ενώ ταυτόχρονα καλείται να έρθει αντιμέτωπη με ομοφοβικές, αμφιφοβικές και τρανσφοβικές συμπεριφορές.

Με την αύξηση του φαινομένου της αστικοποίησης και την επέκταση των αστικών κέντρων, διαμορφώθηκε φαινομενικά ένα περιβάλλον ικανό να δεχτεί άτομα με διαφορετικά πολιτιστικά, πολιτικά, φυλετικά, έμφυλα και άλλα χαρακτηριστικά και την παραγωγή ενός χώρου με έντονη κοινωνική πολυσυλλεκτικότητα. Παρ' όλα αυτά εξετάζοντας το τοπίο της Αθήνας ως ένα περιβάλλον με διακριτές πραγματικότητες, παρατηρούμε την περιθωριοποίηση πολλών από αυτών και συγκεκριμένα των ατόμων της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, σε χώρους ανεκτικούς σε παρεκκλίνουσες ταυτότητες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την λανθάνουσα αναφορά σε αυτές από την μάζα ως «άβατο» ή «γκέτο», αφού η ίδια η κοινωνία αφομοιώνει τη θεώρηση αυτή διαωνίζοντας τις κοινωνικές διακρίσεις. Το ίδιο το κοινωνικό σύνολο που κατακρίνει τις περιοχές αυτές είναι αυτό που συμβάλει στη διαφοροποίησή τους από την συνολική διάσταση της πόλης.

Στο πλαίσιο της εργασίας έγινε αναφορά σε περιοχές του κέντρου της Αθήνας και συγκεκριμένα στο Γκάζι, στο Μεταξουργείο, στην Ομόνοια και στα Εξάρχεια. Παρόλο που παρατηρείται έντονη δραστηριοποίηση και κινητικότητα των queer ατόμων σε αυτές τις περιοχές, καμία δεν παρουσιάζει χαρακτηριστικά ουσιαστικής αφομοίωσής τους και σε καμία περίπτωση καμία από αυτές δε θα μπορούσε να χαρακτηριστεί gay village. Ακόμα οι επίσημες οργανώσεις που προασπίζονται τα

ΛΟΑΤΚΙ+ δικαιώματα, παρόλο το έργο τους, δεν επαρκούν για να καλύψουν την πληθώρα αναγκών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας της Αθήνας και των γύρω περιοχών.

Με την κατανόηση των αναγκών των queer ατόμων αντιλαμβανόμαστε ότι αυτό που λείπει από δράσεις και δομές που τα αφορούν άμεσα, είναι η δημιουργία του αισθήματος του ανήκειν και της συμπερίληψης. Υπάρχει ουσιαστική ανάγκη για τη δημιουργία χώρων μέσα στους οποίους η σεξουαλική και έμφυλη απελευθέρωση θα συμβαίνει αβίαστα και χωρίς κανέναν όρο και περιορισμό.

Jimmy Paulette on David's bicycle

- Nan Goldin

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Arnold E. A. and Bailey M. M. (2012). *Constructing Home and Family: How the Ballroom Community Supports African American GLBTQ Youth in the Face of HIV/AIDS*. J Gay Lesbian Soc Serv.
- Atkinson R. (1999). *Combating Social Exclusion in Europe: The New Urban Policy Challenge*. University of the West of England.
- Brown, C. S., & Bigler, R. S. (2005). *Children's Perceptions of Discrimination: A Developmental Model*. Child Development.
- Brown M. P. (2000). *Closet Space: Geographies of metaphor from body to the globe*. Routledge.
- Casebeer M. (1999). *A 1930s tapestry of homosexuality*.
- Douglas S. Massey, & Nancy A. Denton. (1988). *The dimensions of residential segregation*. In University of North Carolina Press.
- Faderman L. (2015). *The gay revolution: the story of the struggle*. Simon & Schuster.
- Foucault M. (1967). *Περί αλλοτινών χώρων . διάλεξη στη λέσχη αρχιτεκτονικών μελετών*.
- Gerlach C. (n.d.). *Schwul-lesbische Treffpunkte in Berlin Tempelhof-Schöneberg*. AG Rosa Winkel.
- Glass R. (1964). *London: aspects of change*. Centre for Urban studies.
- Grafmeyer Y. (1994). *Regards sociologiques sur la ségrégation*.
- Harvey D. (1989). *The Condition of Postmodernity: an Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Oxford: Blackwell.
- Harvey D. (2011). *Κυρίαρχες πολιτικές και διεκδικήσεις «από τα κάτω» για τη ζωή στην πόλη*. Encounter Athens.
- Hubbard P. (2012). *Cities and sexualities*. Routledge.
- Hulot M. (2019). *Σκοτεινοί έρωτες και παράνομοι πόθοι: το γκέι ψωνιστήρι και η ιστορία του στην Αθήνα*. Lifo.
- Hwahng S.J., & Nuttbrock L. (2007). *Sex workers, fem queens, and cross-dressers: Differential marginalizations and HIV vulnerabilities among three ethnocultural male-to-female transgender communities in New York City*. Sexuality Research and Social Policy.
- Marcuse P. (1985). *Gentrification, Abandonment, and Displacement: Connections, Causes, and Policy Responses in New York City*. Journal of Urban and Contemporary Law.
- Merlin P. (2004). *La segregation et ghettoisation: des concepts a preciser*. University of North Carolina Press.
- O'Sullivan F. (2016). *The "gaytrification" effect: why gay neighbourhoods are being priced out*. The Guardian.
- Phillips G. (2011). *House/ball culture and adolescent African-American transgender persons and men who have sex with men: a synthesis of the literature*. Routledge.
- Sibley D. (1995). *Geographies of exclusion: society and difference in the West*. Burns & Oates.
- Smith N., & Williams P. (1986). *Gentrification of the City*. Routledge.
- The Editors of Britannica Encyclopaedia. (2023). *Stonewall riots*. In Britannica.
- Thistlethwaite P. (2007). *Stonewall*.
- Wacquant L. (2012). *A Janus-faced institution of ethnoracial closure a sociological specification of the ghetto*.
- Wacquant P. (2005). *Pierre Bourdieu and Democratic Politics*.
- Walker, A., & Walker, C. (1997). *Britain Divided: The Growth of Social Exclusion in the 1980s and 1990s*. CPAG .
- Wirth L. (1928). *The Ghetto*. In University of Chicago Press. <https://www.10percent.gr/periodiko/teyxos19/466-2008-10-10-10-43-20.html>

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Αλεξανδρή Γ. (2015). Gentrification in the neighbourhoods of the Athenian centre. Athens Social Atlas.
- Αντωνόπουλος Θ. (2023). Ένα «καταφύγιο» για τα ευάλωτα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας στην Αθήνα. Lifo.
- Γιαννακόπουλος Κ, & Γιαννιτσιώτης Γ. (2010). Αμφισβητούμενοι χώροι στην πόλη: Χωρικές προσεγγίσεις του πολιτισμού. εκδόσεις Αλεξάνδρεια.
- Καλλίτσης Φ. (2018). Gay και λεσβιακές θεωρίες για τον αστικό χώρο.
- Καντσά Β. (2006). Η αναλυτική αξία της σεξουαλικότητας. In Σεξουαλικότητα: Θεωρίες και πολιτικές της ανθρωπολογίας. Αλεξάνδρεια.
- Κλεφτογιάννη Ι. (2015). Το «γκέτο» ταιριάζει στα Εξάρχεια; Propaganda.
- Κουμανταρέας Μ. (2014). Μια περιπατητική ανά-γνωση της πλατείας Ομονοίας.
- Λαδά Σ. (2009). Μετά-τοπίσεις: φύλο, διαφορά και αστικός χώρος. FUTURA.
- Λάζος Γ. (2002). Πορνεία και διεθνική σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα. Καστανιώτης.
- Μάντση Ν. (2019). Η Κουλτούρα του Ballroom. η Κιουρί@ .
- Μαντουβάλου Μ. (1996). Κέντρο πόλης, κοινωνική ανισότητα και πολιτισμική ετερότητα. Προκλήσεις για την πολεοδομική σκέψη.
- Μαρνελάκης Γ. (2007). Η αρχιτεκτονική της σεξουαλικότητας. <https://www.10percent.gr/periodiko/teyχος19/466-2008-10-10-10-43-20.html>
- Μαχαίρας Γ. (1986). «Γκαζοχώρι: Η τελευταία φλόγα».
- Παπαθανασίου Ν., & Χρηστίδη Ε. Ο. (2020). Συμπερίληψη & Ανθεκτικότητα Βασικές αρχές ψυχοκοινωνικής στήριξης σε θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας, έκφρασης και χαρακτηριστικών φύλου. GUTENBERG.
- Χατζήνα Σ. (2006). Οι οίκοι ανοχής σαν ετεροτοπίες στον αστικό χώρο.

<3

Ευχαριστούμε την καθηγήτριά μας Κατερίνα Κοτζιά για την πολύτιμη βοήθεια, καθοδήγηση και συνεργασία καθ' όλη την διάρκεια αυτής της μελέτης.

